

LUND UNIVERSITY

Kriminella arbetsgivare ställs inte till svars

Sonnsjö Andersson, Anna; Selberg, Niklas

Published in:
Svenska Dagbladet Debatt

2023

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Sonnsjö Andersson, A., & Selberg, N. (2023). Kriminella arbetsgivare ställs inte till svars. *Svenska Dagbladet Debatt*, 06. <https://www.svd.se/a/wAGV4d/kriminella-arbetsgivare-slipper-sta-till-svars-skriver-jurister>

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Debatt

Redaktör Carina Stensson Bitr redaktör Björn Jorner

Debattredaktionen debatt@svd.se Telefon 08-13 51 49

Webb: SvD.se/debatt Twitter: twitter.com/SvDDebatt Facebook: SvD Debatt

Debatt | Polisen

Låt kommuner få ha ordningspoliser

En kommunal ordningspolis behövs för att säkerställa en lokal polis närvaro. Det vore ett betydelsefullt komplement till den befintliga Polismyndigheten, skriver Christofer Fjellner (M), Helena Nanne (M) och Fredrik Kärrholm (M).
SvD.se/gEnp29

Foto: Johan Nilsson/TT

Veckans mest lästa debattartiklar

1. Skolan orsak till adhd-krisen i psykiatri
2. Felaktiga riktlinjer om alkohol
3. Vem ska få vistas i fjällen?
4. Flerbarnstillägg bör bytas till ett avdrag
5. Alkohol ger inga fördelar för hälsan

Foto: Hossein Salmanzadeh/TT

Kriminella arbetsgivare ställs inte till svars

Arbetstagare som utnyttjas utvisas oftast så snabbt att de inte kan delta i rättsprocessen. Därmed hjälper staten kriminella arbetsgivare att slippa lagföras, skriver forskare i juridik.

Offer för exploatering på arbetsmarknaden utvisas innan de hunnit framställa krav mot sina arbetsgivare och innan förundersökningen hunnit gå till botten med vad som skett. Detta trots att lagen ger offren möjlighet till tidsbegränsat uppehållstillstånd i dessa situationer. Myndigheterna måste sluta möjliggöra kriminella arbetsgivares exploatering och i stället börja underlätta för utnyttjade migrantarbetare att delta i polisutredning och stämma arbetsgivare för utebliven lön. Att en migrantarbetare lyckas återvända till Sverige för att försöka kräva in obetald lön är så ovanligt att det skapar rubriker när det sker, som nyligen i fallet med "statsministerns städerska" Chilo.

Dagens läge ger upphov till allvarliga problem. Om arbetstagaren inte kan medverka i förundersökningen kan arbetsgivaren ofta inte lagföras för alla brott som kan ha begåtts. Då arbetstagaren inte kan framställa anspråk på obetald lön drar arbetsgivaren nytta av obetalt arbete. Detta ger arbetslivskriminella företag fördelar på de laglydigas bekostnad. Genom omedelbar utvisning av potentiella brottsoffer medverkar staten till att exploatering av migrantarbetare kan fortgå ostraffat. Praktiken står dessutom i skarp kontrast till dagens omsorg om brottsoffer.

Att migranter ofta arbetar under mycket svåra förhållanden i Sverige är välbelagt i forskning och statliga utredningar. 2018 inleddes ett intensivt myndighetsgemensamt arbete för att motverka arbetslivskriminalitet genom arbetsplatskontroller i branscher där utnyttjande av arbetstagare är vanligt förekommande. Ofta uppdragas allvarliga missförhållanden: arbetstagare med stora lönefordringar, där fackföreningar har rätt till skadestånd, men också situationer där arbetstagare kan vara offer för människoexploatering eller människohandel.

Brottet människoexploatering infördes 2018 (i 4 kap. 1 b § brottsbalken) med syftet att skydda utsatta personer från arbetskraftsexploatering. Människoexploatering kan vara för handen när arbetsvillkoren är mycket dåliga, till exempel att lönen är under hälften av kollektivavtalets nivå och då arbetstiden uppgår till

70 timmar i veckan, sex dagar i veckan, eller när det finns oacceptabla säkerhetsrisker på arbetsplatsen. För fällande dom krävs att det är bevisat att arbetstagaren lurats eller utnyttjats, vilket förutsätter att offret berättar om sina upplevelser i förhör.

Trots statens intensifierade åtgärder saknas brottsoffer i statistiken och endast ett mycket litet antal arbetsgivare blir lagförda för människoexploatering och människohandel. Så var tar alla offer för arbetskraftsexploatering vägen? I arbetet mot arbetslivskriminalitet deltar gränspoliserna som genomför utlänningskontroller på arbetsplatserna. Om en utlänningskontroll utan rätt att vistas i Sverige påträffas utvisas denna i många fall direkt. Men, denna person är nödvändig för att säkerställa lagföring av arbetsgivaren vid misstanke om människohandel och människoexploatering. En ome-

Arbetstagarna lämnas i sticket och arbetsmarknaden tar skada.

delbar utvisning innebär att brotten som riktar sig mot arbetstagare inte kan utredas och lagföras. De direkt berörda brottsoffren lämnas utan upprättelse och berövas möjlighet att kräva ersättning för obetald lön. I stället fokuserar myndigheterna på skattebrott och annan ekonomisk brottslighet som inte förutsätter att en individ drabbats för att kunna lagföras.

Insatserna är alltså inte effektiva, i vart fall inte i fråga om att identifiera och ge stöd till de potentiella brottsoffer som påträffas vid kontrollerna. Sveriges internationella förpliktelser innebär att myndigheterna inte kan välja bort att stötta offren för arbetslivskriminalitet eller inte säkra deras tillgång till domstolsprövning. Europakonventionen och praxis från Europadomstolen innebär inte bara att staten är skyldig att bestraffa tvångsarbete utan även att staten måste arbeta förebyggande och skydda offren. Migrationsrätten måste utfor-

Genom omedelbar utvisning av potentiella brottsoffer medverkar staten till att exploatering kan fortgå ostraffat, skriver artikel-författarna. Foto: Anders Wiklund/TT

Anna Sonnsjö Andersson och Niklas Selberg, doktorand och docent i juridik. Foto: Pressbilder

mas och tillämpas på ett sätt som möjliggör detta.

Dessutom, om staten får kännedom om undermåliga arbetsförhållanden, kan den bli skyldig att utreda om tvångsarbete förekommit – och denna utredning kräver i princip alltid medverkan från offren. Dagens praktik leder inte bara till otillräckliga sanktioner och en snedvriden konkurrens – utan är också i sig exploaterande.

Det krävs inte några lagändringar för att hindra att potentiella offer utvisas: gällande rätt innehåller redan en regel om tidsbegränsat uppehållstillstånd (5 kap. 15 § utlänningslagen) som är utformad precis för detta. En utlänningskontroll utan rätt att vistas i Sverige påträffas utvisas denna i många fall direkt. Men, denna person är nödvändig för att säkerställa lagföring av arbetsgivaren vid misstanke om människohandel och människoexploatering. En ome-

Av de drygt 8 800 arbetsplatskontroller som genomfördes 2018–2022 resulterade bara en bråkdel i uppehållstillstånd för potentiella brottsoffer på arbetsmarknaden (418 ansökningar inklusive fall av sexuell exploatering – så siffran är i verkligheten lägre). Myndigheterna lämnar alltså inte in den här typen av ansökningar i den utsträckning som de borde – till skada för den enskilde utnyttjade migrantarbetaren, laglydiga arbetsgivare och arbetsmarknaden i stort.

Det talas ofta om skuggsamhället och om migrantarbetare utanför den svenska modellen som saknar uppbackning från fackföreningarna. Men, om myndigheterna utvisar potentiella brottsoffer så överges de också av det svenska brottsofferarbetet och rättsväsendet. Arbetstagarna lämnas i sticket, arbetsmarknaden tar skada och de enda som gläds är de arbetsgivare som straffritt kan exploatera migrantarbetare.

Anna Sonnsjö Andersson
doktorand, forskare i juridik,
Lunds universitet
Niklas Selberg
docent, forskare i juridik,
Lunds universitet